

DOI [https://doi.org/10.58442/2522-9931-2024-27\(56\)-60-74](https://doi.org/10.58442/2522-9931-2024-27(56)-60-74)

УДК 82-34.09

Саврасова-В'юн Тетяна Олександрівна,

кандидат психологічних наук,

заступник декана з науково-педагогічної та

соціально-гуманітарної роботи

Факультету української філології, культури і мистецтва

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0001-5737-6189>

t.savrasova-viun@kubg.edu.ua

НАРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ КАЗКИ

Анотація. У статті наведено результати дослідження проблеми наративного підходу щодо інтерпретації літературної казки. Визначено зміст, структуру, ознаки літературної казки як твору жанру художньої літератури, що ґрунтується на фольклорних, літературних традиціях, реалізує етико-естетичні цілі та містить фантастичний сюжет. Представлено види літературної казки: художній переказ народного сюжету, власне авторська казка, вільна інтерпретація сталих фольклорних схем, казка-оповідання, казка-легенда. Виокремлено наукові підходи щодо інтерпретації літературної казки: фольклористичний (акцент на народних мотивах, традиціях), літературознавчий (осмислення жанрових аспектів твору), культурологічний (увага на культурні, естетичні, моральні ідеали соціуму), семіотичний (розгляд архетипних символів), структуралістський (зосередженість на композиційно-сюжетній організації твору), соціоісторичний (аналіз соціально-політичного порядку історичної епохи), гендерний (відмінності характерних гендерних рис), лінгвістичний (вивчення мовних елементів для вираження сенсу), психоаналітичний (увага на несвідомі душевні прагнення), біхевіористичний (аналіз форм поведінки), екзистенціальний (дослідження темпорального, просторового, причинного вимірів твору), психотерапевтичний (аналіз впливу на внутрішній світ людини), наративний (вивчення категорій розповіді). Зазначено, що наративний підхід в інтерпретації літературної казки окреслює цінності автора, що породжує його ідентичність через метафори, які передають образи дійсності митця до інших. Охарактеризовано нараційну ідентичність як процес створення інтерналізованої, інтегрованої в темпоральних

вимірах історії життя, що інтерпретує відомості особистості про себе, інших завдяки рефлексії, прийняття, ставлення до суб'єктивного досвіду крізь призму індивідуальної культури. Уточнено принципи наративного підходу: екстерналізація проблеми, робота в зоні найближчого розвитку, установки на реальність, необмежений за часом вплив.

Ключові слова: казка; літературна казки; наратив; нараційна ідентичність; фольклористичний; семіотичний; біхевіористичний; наративний підхід.

ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Літературна казка була і залишається універсальним інструментом передачі читачеві не лише розважальної історії, але й цінних життєвих уроків, світогляду, мудрості, традицій минулих поколінь. Завдяки літературній казці людина розкриває особливості культурної спадщини минулого, що допомагає здобути їй внутрішній захист, звільнитися від нав'язливих моделей поведінки. Через прочитання, аналіз, осмислення літературних казок людина здатна до розуміння, усвідомлення власних переживань, активізації ресурсів до збереження, зміцнення психологічного здоров'я.

У процесі роботи з літературною казкою залежно від мети такої діяльності значущу роль відіграють підходи до інтерпретації твору. Так, за психологічним, соціологічним чи культурологічним підходом увагу дослідника сфокусовано на окремих аспектах казки. Задля цілісного розгляду твору, розуміння його глибокого значення для людини чи суспільства доцільно здійснювати інтерпретацію літературної казки з позиції наративного підходу. Оскільки за наративним підходом структура казки включає всі елементи, необхідні для розуміння твору (сюжет, героїв, місце, час дії, мотиви, символи), казка містить джерело інформації про світогляд, традиції, цінності, соціальні ролі, ідеї певного суспільства, культури тощо. Тому питання наративного підходу до інтерпретації літературної казки потребує ретельного розгляду.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання казки є предметом наукових розвідок таких дослідників, як: І. Опі [1], Е. Харієс [2] та інших. Учені визначили сутність, змістові характеристики, ознаки досліджуваного феномена.

В. Грищук [3], В. Кизилова [4], Т. Крашеніннікова [5], Н. Лепухова [6] розглянули питання різновидів казки, схарактеризували зміст, ознаки, структуру, класифікацію літературної казки.

У працях В. Єфименко [7], Н. Лепухової [6] представлено особливості наукових підходів (фольклористичного, літературознавчого, культурологічного, семіотичного, структуралістського, соціоісторичного, гендерного, лінгвістичного, психоаналітичного, біхевіористичного, екзистенціального, психотерапевтичного, наративного) щодо інтерпретації літературної казки.

Аспекти наративного підходу щодо інтерпретації тексту літератури окреслили П. Жебєлева [8], О. Оліфер [9], Є. Тшебінський [10], В. Чернієнко [11], Н. Чепелева [12], Н. Шарошкіна [13] та ін.

Проблемою нараційної ідентичності цікавилися А. Вармбір [14], Л. Заграй [15], Н. Чепелева [12] та ін.

Водночас проблема застосування наративного підходу щодо інтерпретації літературної казки залишається недостатньо висвітленою.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті: схарактеризувати особливості інтерпретації літературної казки за наративним підходом.

Завдання статті:

- 1) Окреслити погляди дослідників щодо сутності, видів, структури літературної казки.
- 2) Представити наукові підходи щодо інтерпретації літературної казки.
- 3) Проаналізувати специфіку інтерпретації літературної казки за наративним підходом.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Проблема казки як наукового феномена ґрунтується на дослідженнях В. Кизилової [4], Н. Лепухової [6], І. Опі [1], Е. Харієс [2] та інших, які зазначене явище визначили як авторський твір про вигаданих осіб і події, що сприймаються як реальні [16].

Праці В. Грищук [3], В. Кизилової [4], Т. Крашеніннікової [5], Н. Лепухової [6] та ін. слугували основою для дослідження проблеми літературної казки, яку науковці розглядають як твір жанру художньої літератури, що ґрунтується на фольклорних, літературних традиціях, реалізує етико-естетичні цілі та містить фантастичний сюжет [6].

Підґрунтям для дослідження проблеми наукових підходів щодо інтерпретації літературної казки стали наукові розвідки В. Єфименко [7], Н. Лепухової [6] та ін. Аспектами інтерпретації літературної казки з огляду

літературознавчого підходу цікавилися В. Кизилова [4], культурологічного – В. Братко [17], семіотичного – К. Степаненко [18], фольклористичного – В. Грищук [3], соціоісторичного – А. Нічке [19], гендерного – М. Лібераман [20], лінгвістичного – Ю. Арешенков [21], структуралістського – С. Томпсон [22], психоаналітичного – М. Франц [23], біхевіористичного – Р. Уотсон [24], екзистенціального – К. Райда [25], психотерапевтичного – М. Мушкевич [26] та інші. Основи інтерпретації літературної казки з позиції наративного підходу представлено у працях П. Жебелевої [8], О. Оліфер [9], Є. Тшебінського [10], В. Чернієнко [11], Н. Чепелевої [12], Н. Шарошкіної [13] та ін.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Реалізуючи мету статті, було застосовано комплекс методів наукового дослідження, зокрема: аналіз наукових праць із проблем казки, літературної казки, наратива, наративного підходу щодо інтерпретації літературного твору; узагальнення, систематизація поглядів учених щодо тлумачення ключових понять, явищ; порівняння наукових підходів щодо інтерпретації літературної казки тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

За словником-довідником літературознавчих термінів казку представлено як «прозовий твір, що походить від народних переказів, твір про вигаданих осіб та події», який сприймається як реальний [16, с. 58].

І. Опі, Е. Харрієс вважають, що основними ознаками казки є: наявність оповіді, своєрідність структури, стійкість поетики, універсальність системи художніх засобів, наявність кумулятивності, інтенсивності емоційного стану персонажів [1], [2].

Серед різновидів казки В. Кизилова, Н. Лепухова виокремлюють: чарівні, суспільно-побутові, анімалістичні, кумулятивні, фольклорні, літературні казки [4], [6].

Акцентуючи особливу увагу на літературній казці, Н. Лепухова визначає окреслене явище як твір жанру художньої літератури, що ґрунтується на фольклорних, літературних традиціях, реалізує етико-естетичні цілі та містить фантастичний сюжет [6].

Для В. Кизилової літературна казка характеризує «художній твір письменника, який, модифікуючи жанрово-стильові особливості фольклорної казки, формує новий за якістю авторський текст із різними інтертекстуальними елементами» [4, с. 34–35].

У структурі літературної казки В. Кизилова, Т. Крашеніннікова виокремлюють такі компоненти: назву (задум автора), зачин (маскування змісту), основна частина (відтворення авторського стилю в художніх деталях, рисах, мотивації персонажів), кінцівка (повчальний зміст) [4], [5].

В. Грищук розрізняє види літературної казки: художній переказ народного сюжету, власне авторська казка, вільна інтерпретація сталих фольклорних схем, казка-оповідання, казка-легенда тощо [3].

Вивчаючи результати наукових досліджень учених [4], [18], [19], [21], [22], [23], зосереджено увагу на різноманітності поглядів науковців щодо інтерпретації літературної казки. Ґрунтуючись на дослідженнях В. Єфименко [7], Н. Лепухової [6], виокремлено наукові підходи щодо інтерпретації літературних казок, а саме: фольклористичний, літературознавчий, культурологічний, семіотичний, структуралістський, соціоісторичний, гендерний, лінгвістичний, психоаналітичний, біхевіористичний, екзистенціальний, психотерапевтичний, наративний [27].

Дослідники фольклористичного підходу [3] літературну казку інтерпретують крізь призму фольклорних традицій, народних мотивів, етнографічних, ментальних описів буття народу певного історичного періоду, що відтворені в художніх образах, ситуаціях, деталях казкового епосу, формах відображення життя, смаках, сподіваннях [3], [27].

Із позиції представників літературознавчого підходу [4] літературну казку важливо розглядати через осмислення жанрової специфіки, сюжетно-композиційної структури твору, визначаючи ідейний задум, засоби художньої виразності казки, ґрунтуючись на компонентах казкової поетики, зосереджуючи увагу на авторське ставлення до подій, героїв твору [4], [27].

Науковці культурологічного підходу [17] в процесі інтерпретації літературної казки звертають увагу на культурні, естетичні, моральні, історичні ідеали соціуму, орієнтовані на виявлення особливостей діалогу культур, процес інтеріоризації особистістю загальнолюдських цінностей, характер сприйняття, тлумачення твору відповідно до авторського задуму [17], [27].

Інтерпретуючи літературну казку з позиції семіотичного підходу [18], дослідники розглядають зазначений феномен як знакову систему, в якій архетипні символи (сюжети, мотиви, персонажі, базові стихії) відтворюють безкінечну множину асоціацій тексту, контексту твору [18], [27].

Прихильники структуралістського підходу [22] під час інтерпретації літературної казки аналізують особливості композиційно-сюжетної організації твору, виокремлюючи структурні його елементи (функції, ролі персонажів, їх мотиви, ситуації, образи дії, умови) [22], [27].

Згідно з поглядами дослідників соціоісторичного підходу [19] літературну казку доцільно тлумачити, враховуючи соціальний, політичний порядок соціуму певної історичної епохи, виокремлюючи потреби, цілі, вподобання зображеного в творі суспільства [19], [27].

За гендерним підходом [20] науковці вивчають літературну казку з огляду на чоловічі та жіночі відмінності характерних рис, визначаючи особливості мислення, мови, сприйняття, поведінки, емоційної сфери героїв твору [20], [27].

Науковці лінгвістичного підходу [21] літературну казку розглянуто з позиції структурно-сислової єдності, що містить естетичну інформацію, комунікативну спрямованість, характер упорядкування мовних елементів для вираження сенсу, глибинних підтекстових значень твору, авторське оцінне ставлення через мовні засоби виразності персонажів тощо [21], [27].

Згідно з положеннями психоаналітичного підходу вчені [23] літературну казку інтерпретують крізь призму персонажів, дій, обставин твору як відображення архетипів, несвідомих внутрішніх душевних поривів, імпульсів, переживань, прагнень [23], [27].

Вивчаючи літературну казку з позиції біхевіористичного підходу [24], дослідники акцентують увагу на аналізі форм поведінки персонажів твору, в які закладено основні моделі правил соціуму [24], [27].

На думку фахівці екзистенціального підходу [25], літературну казку доцільно розглядати, виокремлюючи темпоральний, просторовий, причинний, матеріальний виміри твору, відтворюючи світ автора [25], [27].

У дослідженнях науковців психотерапевтичного підходу [26] зазначено, що літературну казку слід інтерпретувати, зосереджуючи увагу на особливостях впливу твору, його метафоричності на внутрішній світ людини, її стратегії взаємодії з середовищем, світосприйняття, ставлення, поведінку [26], [27].

Прихильники наративного підходу [8], [11] літературну казку досліджують, вивчаючи історії автора про себе, досвід, особливості саморозуміння, фокусуючись на інформації самопрезентації, що має ознаки значущості, цінності [8], [11].

Важливо зазначити, що термін «наратив» (від англ. *narrative* – оповідь) окреслено як розповідання «однієї чи більше дійсних або фіктивних подій, які повідомляються одним, двома чи кількома (більш чи менш явними) нараторами...» [28, с. 73]. У працях Н.Чепелевої схарактеризовано наратив як «замкнену оповідальну структуру, яка надає життєвим подіям послідовність та завершеність, організує їх в хронологічному, або іншому, підпорядкованому якійсь єдиній логіці, порядку» [12, с. 271].

Із позиції О. Чернієнко, нарративний підхід в інтерпретації літературної казки окреслює цінності автора, що породжує його ідентичність через метафори, які передають образи дійсності митця до інших [11]. На думку С. Дуглас, метафора відображає відгомін між спогадами автора й героями твору, активізує ідентифікацію читача, змінюючи відчуття себе та казкових персонажів. За допомогою метафори автор розуміє казкові образи, себе. На читача у процесі сприймання літературної казки метафоричність впливає, набуваючи експресивної (рефлексивна взаємодія) чи інтегративної (залучення читача до читання) форм [29].

О. Оліфер вважає, що за нарративним підходом текст літературної казки характеризує механізм привласнення дії персонажа, що для автора чи читача є джерелом ідентичності, яка ґрунтується на процесах пам'яті й інтенційності. У наративі особистість здатна синтезувати досвід із різних сфер діяльності, переносити його у майбутнє, усвідомлюючи власне життя як цілісність, продовжену в часі, адже до старого досвіду додається новий, який знов і знов переосмислюється. Автор зауважує, що наратив в літературній казці реалізується як цілісність «Я» у часі завдяки думкам, емоціям, почуттям, що робить досвід унікальним і неповторним [9].

Серед принципів нарративного підходу П. Жебелева визначає: екстерналізацію проблем, роботу в зоні найближчого розвитку, установку на реальність, необмежений за часом вплив тощо. За допомогою екстерналізації проблем автор історії дистанціюється від проблем, бере відповідальність за їх вирішення, визначає цінності, потреби, ресурсні можливості, відтворюючи власну ідентичність. У роботі із зоною найближчого розвитку автор передбачає вихід із звичного стану, внесення в життя нових ідей, діяльності. Установку на реальність автор казки визначає, конструює за допомогою переконань, мови, звичок соціуму. Принцип необмеженого за часом впливу реалізується через твір, сприйнятий автором, читачем, як післясмак, що відтворюється, поширюється в соціальний простір, впливаючи на світосприйняття інших людей [8].

У дослідженнях Н. Шарошкіної зазначено, що в нарративному підході значущою складовою історії є сюжет, який поєднує події, суголосні з контекстом твору. Вибираючи події для сюжету історії, автор акцентує увагу на собі в майбутньому, пов'язує власну тотожність із цінностями, проєктуючи майбутню ідентичність. Із позиції науковця, нараційна ідентичність обумовлює появу розповіді автора про себе або потенційне уявлення історії про себе. Події в історії є продуктом свідомості оповідача, причинно-наслідкові зв'язки між подіями – спосіб застосування нараційної

ідентичності задля відтворення темпорального простору, що характеризує можливість переписати власну історію життя [13].

П. Олесь вважає, що нараційна ідентичність – це процес створення інтерналізованої, інтегрованої в темпоральних вимірах історії життя, який інтерпретує відомості особистості про себе, інших завдяки рефлексії, прийняття, ставлення до суб'єктивного досвіду крізь призму індивідуальної культури [30].

А. Вармбір зазначає, що під час створення, прочитання літературної казки реалізується «конвергенція наративної структури особистості з тимчасовою структурою її досвіду. Процес розуміння себе здійснюється в наративній структурі, яка розвивається з часом» [14, с. 44–45]. Інтерпретуючи літературну казку як цілісне явище, для автора та читача розкривається поле конструктивної дії, відбувається вияв нараційної ідентичності, що зумовлена внутрішнім часовим виміром. Дослідник розглядає нараційну ідентичність як динамічну структуру, яка змінюється в процесі розвитку особистості, оскільки людині притаманна здатність постійно переосмислювати власну історію життя відповідно до культурного середовища, часу. Проявляючи нараційну ідентичність, особистість шукає образ істинного себе, єднаючись із героями твору [14].

Н. Чепелева зауважує, що літературні твори містять нараційну ідентичність особистості, як розуміння життєвої ситуації. Це допомагає людині розібратися в собі, прийняти власний досвід, засвоїти досвід інших, створити конструктивну історію життя, змодельовати стратегію вирішення проблем як ресурс. Історія, яку презентують інші, на думку автора, сприяє осмисленню, привласненню історії літературних персонажів, що супроводжує процеси саморозуміння і саморозвитку. Автор літературного твору, з позиції Н. Чепелевої, в оповідях наводить логічні аргументи, впорядковуючи смисловий простір поведінки, діяльності людини відповідно до культурного виміру [12].

Занурюючись у наративний простір літературного твору, як підкреслює Є. Тшебінський, автор, разом із ним і читач проєктують, виявляють нараційну ідентичність як здатність аргументувати, тлумачити особливості рис когнітивної, мотиваційно-емоційної, поведінкової сфери особистості в різноманітних життєвих ситуаціях [10]. Враховуючи вищезазначене, Л. Заграй вважає, що в наративному вимірі автор, наділений універсальними властивостями розповіді наратора, виявляє персональну ідентичність, інтеграційне «Я», відстоюючи цілісність особистості, використовує рефлексію, пізнаючи внутрішні психічні стани за допомогою фіксації установок, мотивів, смислів, ставлень тощо [15].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, за результатами аналізу наукових розвідок дослідників актуалізовано роль літературних казок у процесі активізації ресурсів до збереження, зміцнення психологічного здоров'я людини. Літературну казку розглянуто як твір жанру художньої літератури, що ґрунтується на фольклорних, літературних традиціях, реалізує етико-естетичні цілі та містить фантастичний сюжет. До різновидів літературної казки віднесено: художній переказ народного сюжету, власне авторська казка, вільна інтерпретація сталих фольклорних схем, казка-оповідання, казка-легенда. Окреслено підходи щодо інтерпретації літературної казки: фольклористичний, літературознавчий, культурологічний, семіотичний, структуралістський, соціоісторичний, гендерний, лінгвістичний, психоаналітичний, біхевіористичний, екзистенціальний, наративний, психотерапевтичний. Обґрунтовано важливість у роботі з літературною казкою застосовувати наративний підхід до інтерпретації. Крізь призму наративного підходу в літературній казці завдяки активізації нараційної ідентичності відтворено життєвий досвід, цінності, світогляд оповідача, які конструює на себе читач, створюючи історію власного життя в темпоральній перспективі на засадах певного культурного середовища. Через нараційну ідентичність в літературній казці оповідач, читач завдяки метафоричним образам твору окреслюють перспективні стратегії взаємодії зі світом, забезпечуючи стабільність стану психологічного здоров'я особистості.

Перспективами подальших досліджень убачаємо в проведенні емпіричного дослідження взаємозв'язку нараційної ідентичності та психологічного благополуччя особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] I. Opie, *The Classic Fairy Tales*. London, Great Britain, 2003.
- [2] E. W. Harries, *Twice upon a Time Women Writers and the History of the Fairy Tale*. Princeton: University Press, 2001.
- [3] В. В. Грищук, «Літературна казка: становлення і розвиток жанру», *Наукові записки Харківського нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди*, т. 1, № 1-73, с. 22–27, 2013.
- [4] В. В. Кизилова, *Динаміка української літературної прозової казки*. Київ, Україна, 2020.

- [5] Т. В. Крашеніннікова, «Образ автора в українських літературних казках XIX ст.», у *Рідне слово в етнокультурному вимірі*, Дрогобицький держ. пед. ун-т імені Івана Франка, Ред. Дрогобич, Україна, 2013, с. 388–393.
- [6] Н. І. Лепухова, «Відтворення особливостей німецької літературної романтичної казки в україномовних перекладах (лінгвопрагаматичний і лінгвокультурологічний аспекти)», дис. канд. філол. наук. Київ, 2015.
- [7] В. А. Єфименко, «Сучасні підходи до аналізу казок», *Наукові записки Національного ун-ту «Острозька академія»*, вип. 48, с. 186–188, 2014.
- [8] П. В. Жебелева, «Аналіз сучасних психологічних підходів до розуміння феномену «нарратив», *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*, вип. 121, с. 132–136, 2014.
- [9] О. Є. Оліфер, «Нарративний підхід до проблеми ідентичності особистості в аналітичній філософії», *Актуальні проблеми духовності*, вип. 21, с. 46–61, 2020.
- [10] J. Trzebiński, «Narracja jako sposób rozumienia świata», w *Praktyki opowiadania*, B. Owczarek, Z. Mitosek, W. Grajewski, Red. Kraków, 2002, s. 87–126.
- [11] В. О. Чернієнко, «Ідентичність як концепт», *Науковий вісник*, вип. 49, с. 157–175, 2017.
- [12] Н. В. Чепелева, М. Л. Смульсон, О. М. Шиловська, С. Ю. Гуцол, *Нарративні психотехнології*; Н. В. Чепелева, Ред. Київ, Україна: Главник, 2007.
- [13] Н. Г. Шарошкіна, *Біографічні дослідження в дискурсі розвитку культури педагога*. Київ, Україна, 2013.
- [14] A. Warmbier, «Tożsamość narracyjna i rozumienie samego siebie», *Filozofuj!*, no. 1(13), pp. 44–45, 2017. [Online]. Available: https://filozofuj.eu/wp-content/uploads/2017/03/fi013_v1.pdf Application date: January 05, 2024.
- [15] L. Zahrai, «Narrative identity: formation mechanism», *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, vol. 7, № (2), p. 83–89, 2020. [Online]. Available: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnu/article/view/4869/5332> Application date: January 05, 2024.
- [16] О. В. Бобир, В. Й. Буденний, О. Б. Мамчич, Н. П. Нікітіна, *Словник-довідник літературознавчих термінів*; О. В. Бобиря, Ред. Чернігів, Україна: ФОП Лозовий В. М., 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://surl.li/duguy> Дата звернення: Січ. 05, 2024.

- [17] В. О. Братко, «Культурологічний підхід до вивчення літературної казки: на прикладі казки Г. К. Андерсена «Дикі лебеді», *Зарубіжна література в школах України*, № 9, с. 18–21, 2013.
- [18] К. В. Степаненко, «Семіотична природа тексту і типи знаків у чарівних казках», *Держава та регіони*, № 4, с. 101–106, 2018.
- [19] A. Nitschke, *Soziale Ordnungen im Spiegel der Märchen*. Stuttgart, Germany, 1976.
- [20] M. Lieberman, «Some Day My Prince Will Come: Female Acculturation through the Fairy Tale», *College English*, vol. 34, no 3, p. 383–395, 1972. [Online]. Available: <https://sci-hub.se/10.2307/375142> Application date: January 05, 2024.
- [21] Ю. О. Арешенков, «Лінгвістичний аналіз художнього тексту». Кривий Ріг, Україна : Видав. дім, 2007.
- [22] S. Thompson, *The Folktale*. London, Great Britain, 1951.
- [23] M.-L. Franz, *The Interpretation of Fairy Tales*. Boston, USA: Shambala, 1996.
- [24] R. I. Watson, *Psychology of the child*. New York, USA : John Wiley and Sons, 1965.
- [25] К. Ю. Райда, *Екзистенціальна філософія. Традиція і перспективи*. Київ, Україна : Парапан, 2009.
- [26] М. Мушкевич, «Казкотерапія як метод психологічного супроводу сімей із проблемною дитиною», *Психологічні перспективи*, вип. 33, с. 205–220, 2019.
- [27] Т. О. Саврасова-В'юн, «Літературна казка як терапевтичний інструмент», *Габітус*, вип. 48, с. 146–151, 2023.
- [28] О. М. Ткачук, *Наратологічний словник*. Тернопіль, Україна : Астон, 2002.
- [29] S. T. Douglas, «*Narrating Identity: The impact of literary reading on storied autobiographical memory development*», *A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy; Department of Psychology University of Alberta*. Edmonton, 2019. [Online]. Available: <http://surl.li/pjdyp> Application date: January 05, 2024.
- [30] P. Oleś, *Wprowadzenie do psychologii osobowości*. Warszawa, Polska, 2009.

NARRATORY APPROACH TO INTERPRETATION LITERARY TALE

Tetiana Savrasova-V'un,

PhD in psychology, deputy dean for scientific and pedagogical,
of social and humanitarian work of the
Faculty of Ukrainian Philology, Culture and
Art Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.
Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0001-5737-6189>

t.savrasova-viun@kubg.edu.ua

Abstract. The article presents the results of a study of the problem of the narrative approach to the interpretation of a literary fairy tale. The content, structure, and characteristics of a literary fairy tale are determined as a work of fiction, based on folklore and literary traditions, which realizes ethical and aesthetic goals and contains a fantastic plot. The types of literary fairy tales are presented: an artistic presentation of a folk plot, the author's own fairy tale, a free interpretation of constant folklore schemes, a fairy tale-story, a fairy tale-legend. Scientific approaches to the interpretation of a literary fairy tale are highlighted: folkloristic (emphasis on folk motifs, traditions), literary criticism (comprehension of the genre aspects of the work), cultural studies (attention to the cultural, aesthetic, moral ideals of society), semiotic (examination of the compositional and plot organization of the work), sociohistorical (analysis of the socio-political order of a historical era), gender (differences in characteristic gender traits), linguistic (study of linguistic elements to express meaning), psychoanalytic (attention to unconscious mental aspirations), behavioristic (analysis of behavior patterns), existential (study of temporal, spatial, causal dimensions works), psychotherapeutic (analysis of the influence on a person's inner world), narrative (study of narrative categories). It is noted that the narrative approach in the interpretation of a literary fairy tale determines the values of the author, which generates his identity through metaphors that convey images of the artist's reality to others. National identity is characterized as the process of creating an internalized life history integrated in temporal dimensions, which interprets the individual's information about himself and others through reflection, acceptance, and attitude towards subjective experience through the prism of individual culture. The principles of the narrative approach are clarified: externalization of the problem, work in the zone of proximal development, orientation to reality, time-limited influence.

Keywords: fairy tale; literary fairy tale; narrative; national identity; folklore; semiotic; behaviouristic; narrative approaches.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] I. Opie, *The Classic Fairy Tales*. London, Great Britain, 2003. (in English)
- [2] E. W. Harries, *Twice upon a Time Women Writers and the History of the Fairy Tale*. Princeton: University Press, 2001. (in English)
- [3] V. V. Hryshchuk, «Literaturna kazka: stanovlennia i rozvytok zhanru», *Naukovi zapysky Kharkivskoho nats. ped. un-tu im. H. S. Skovorody*, t. 1, № 1-73, s. 22–27, 2013. (in Ukraine)
- [4] V. V. Kyzyl'ova, *Dynamika ukrainskoi literaturnoi prozovoi kazky*. Kyiv, Ukraina, 2020. (in Ukraine)
- [5] T. V. Krasheninnikova, «Obraz avtora v ukrainskykh literaturnykh kazkakh XIX st.», u *Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri, Drohobyskyi derzh. ped. un-t imeni Ivana Franka*, Red. Drohobych, Ukraina, 2013, s. 388–393. (in Ukraine)
- [6] N. I. Liepukhova, «Vidtvorennia osoblyvosti nimetskoj literaturnoi romantychnoi kazky v ukrainomovnykh perekladakh (linhvoprahamatychnyi i linhvokulturolohichni aspekty)», *dys. kand. filol. nauk*. Kyiv, 2015. (in Ukraine)
- [7] V. A. Yefymenko, «Suchasni pidkhody do analizu kazok», *Naukovi zapysky Natsionalnogo un-tu «Ostrozka akademiia»*, vyp. 48, s. 186–188, 2014. (in Ukraine)
- [8] P. V. Zhebelieva, «Analiz suchasnykh psykholohichnykh pidkhodiv do rozuminnia fenomenu «naratyv», *Visnyk Chernihivskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu*, vyp. 121, s. 132–136, 2014. (in Ukraine)
- [9] O. Ye. Olifer, «Naratyvnyi pidkhid do problemy identychnosti osobystosti v analitychnii filosofii», *Aktualni problemy dukhovnosti*, vyp. 21, s. 46–61, 2020. (in Ukraine)
- [10] J. Trzebiński, «Narracja jako sposób rozumienia świata», w *Praktyki opowiadania*, B. Owczarek, Z. Mitosek, W. Grajewski, Red. Kraków, 2002, s. 87–126. (in Polish)
- [11] V. O. Cherniienko, «Identychnist yak kontsept», *Naukovyi visnyk*, vyp. 49, s. 157–175, 2017. (in Ukraine)
- [12] N. V. Chepelieva, M. L. Smulson, O. M. Shylovska, S. Yu. Hutsol, *Naratyvni psykhotekhnologii*; N. V. Chepelieva, Red. Kyiv, Ukraina : Hlavnyk, 2007. (in Ukraine)
- [13] N. H. Sharoshkina, *Biohrafichni doslidzhennia v dyskursi rozvytku kultury pedahoha*. Kyiv, Ukraina, 2013. (in Ukraine)

- [14] A. Warmbier, «Tożsamość narracyjna i rozumienie samego siebie», *Filozofuj!*, no. 1(13), pp. 44–45, 2017. [Online]. Available: https://filozofuj.eu/wp-content/uploads/2017/03/fi013_v1.pdf Application date: January 05, 2024. (in Polish)
- [15] L. Zahrai, «Narrative identity: formation mechanism», *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, vol. 7, № (2), p. 83–89, 2020. [Online]. Available: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/jpnu/article/view/4869/5332> Application date: January 05, 2024. (in English)
- [16] O. V. Bobyr, V. Y. Budennyi, O. B. Mamchych, N. P. Nikitina, *Slovník-dovidník literaturoznávacích terminů*; O. V. Bobyria, Red. Chernihiv, Ukraine: FOP Lozovyi V. M., 2016. [Elektronnyy resurs]. Dostupno: <http://surl.li/duguy> Data zvernennia: Sich. 05, 2024. (in Ukraine)
- [17] V. O. Bratko, «Kulturolohichniy pidkhid do vyychennia literaturnoi kazky: na prykladi kazky H. K. Andersena «Dyki lebedi», *Zarubizhna literatura v shkolakh Ukrainy*, № 9, s. 18–21, 2013. (in Ukraine)
- [18] K. V. Stepanenko, «Semiotychna pryroda tekstu i typy znakiv u charivnykh kazkakh», *Derzhava ta rehiony*, № 4, s. 101–106, 2018. (in Ukraine)
- [19] A. Nitschke, *Soziale Ordnungen im Spiegel der Märchen*. Stuttgart, Germany, 1976. (in German)
- [20] M. Lieberman, «Some Day My Prince Will Come: Female Acculturation through the Fairy Tale», *College English*, vol. 34, no 3, p. 383–395, 1972. [Online]. Available: <https://sci-hub.se/10.2307/375142> Application date: January 05, 2024. (in English)
- [21] Yu. O. Areshenkov, «Linhvistychnyi analiz khudozhnoho tekstu». *Kryvyi Rih, Ukraine: Vydav. dim*, 2007. (in Ukraine)
- [22] S. Thompson, *The Folktale*. London, Great Britain, 1951. (in English)
- [23] M.-L. Franz, *The Interpretation of Fairy Tales*. Boston, USA: Shambala, 1996. (in English)
- [24] R. I. Watson, *Psychology of the child*. New York, USA: John Wiley and Sons, 1965. (in English)
- [25] K. Yu Raida, *Ekzystentsialna filozofii. Tradytsiia i perspektyvy*. Kyiv, Ukraine: Parapan, 2009. (in Ukraine)
- [26] M. Mushkevych, «Kazkoterapiia yak metod psykholohichnoho suprovodu simei iz problemnoiu dytynoiu», *Psykholohichni perspektyvy*, vyp. 33, s. 205–220, 2019. (in Ukraine)
- [27] T. O. Savrasova-Viun, «Literaturna kazka yak terapevtychnyi instrument», *Habitus*, vyp. 48, s. 146–151, 2023. (in Ukraine)

- [28] O. M. Tkachuk, *Naratolohichniy slovnyk*. Ternopil, Ukraina : Aston, 2002. (in Ukraine)
- [29] S. T. Douglas, «Narrating Identity: The impact of literary reading on storied autobiographical memory development», A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy; Department of Psychology University of Alberta. Edmonton, 2019. [Online]. Available: <http://surl.li/pjdyp> Application date: January 05, 2024. (in English)
- [30] P. Oleś, *Wprowadzenie do psychologii osobowości*. Warszawa, Polska, 2009. (in Polish)

*Стаття надійшла до редакції
16 січня 2024 року*